

8302TT

EGY EGYETEMI KÖNYVTÁR KÖLTÖZÉSI TAPASZTALATAI

MÄLZER, G.: Die Bibliothek zieht um; Ein Bericht über die Erfahrungen der Universitätsbibliothek Würzburg (*ABI-Technik*, 1982. 4. sz.) és Eine neue Bibliothek für eine alte Universität; Der Neubau der Universitätsbibliothek Würzburg (*Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie* 1982. 5. sz.) c. cikkei alapján tömörítette KOVÁCS LÁSZLÓNÉ

A würzburgi egyetem könyvtárának új épülete 1981. július 15-én készült el a város szélén, az egyetemtől 4 km-re. Az új épület birtokbavételét 1981 elején kezdték el, előbb a könyvek, majd a nyilvántartások (Verwaltung) átköltöztetésével. A munka az év végére fejeződött be, lehetővé téve 1982-re, az egyetem fennállásának 400 éves évfordulójára az ünnepélyes megnyitást.

A könyvek költöztetése

Mintegy 1 millió kötetet kellett átszállítani, amelyből 66 ezer kötet volt a kézi-könyvtári anyag. A raktári állomány korábban több külső épületben nyert elhelyezést, így a költözéssel együtt egységes gyűjteménnyé is kellett szervezni. Szigorúan ügyelni kellett a könyvek sorrendjének betartására szállításnál és az új helyen is, hogy a kölcsönzés ideje alatt is minden könyv hozzáférhető legyen a használó számára, (kivéve az éppen átszállítás alatt levőket). A dolgot nehezítette még az a tény is, hogy az egyetem területén megkezdtek a második világháborúban súlyosan sérült egyetemi templom renoválását, és az ezzel kapcsolatos felvonulás nehezítette a közlekedési eszközök útját a könyvtárhoz. Az új épületben a költözéssel egyidőben még folytak az építési munkák, csak azokba az épületrészekbe lehetett fokozatosan bevonulni, ahonnan a szakipari munkások már levonultak és így nem veszélyeztették az állományt.

A szállításhoz 85 speciális könyvszállító kocsit gyártatott a könyvtár, amelyek belső szélessége 100 cm volt, és lehetővé tette egyszerre 6 könyvespolc anyagának elhelyezését is. A kocsikból egyszerre 30 darab fért el a bútorszállító autóban. A könyvszállító kocsikkal a régi épület állványaitól egészen az új állványokig biztosították az anyagmozgatást. A költözés lebonyolítása után a kocsikat megtartották a napi munkához, helyettesítve velük minden egyéb könyvszállító eszközt.

A szállítás bonyolításáért a könyvtár egyik vezető beosztású munkatársa volt felelős, közösen a szállítóvállalat egyik vezetőjével. A könyvek elviteléhez és az új épületben

történő felállításához szükséges szakszemélyzetet a tapasztalt raktári alkalmazottak és a mellettük dolgozó szállító-vállalati munkások képezték, akik hamar elsajátították a raktári ismereteket. A költöztetés bizonyos szakaszában, főleg pedig a nyilvántartások költöztetésekor a napi szállítási mennyiség olyan nagy volt, hogy további közép- és felsőszintű munkatársakat kellett a szervezési munkába bevonni. A könyvek szállításánál a pontosságot, a sorrend betartását előnyben részesítették a gyorsasággal szemben.

Nem volt közömbös az állomány átszállításának sorrendje sem. Előzetesen kidolgozott pontos terv alapján előbb a kevésbé használt irodalmat vitték át, hogy a használatkor a hozzáférési idő ne növekedjék. Az új épületben levő anyagból a naponta közlekedő bútorszállító kocsival küldték vissza a kért könyveket a régi épületbe. A használók csak hetekkel később, a költözés utolsó szakaszában érezték meg a kiszolgálási idő meghosszabbodását. A szállítást végző szakemberek, az egyetemi és a könyvtári alkalmazottak összehangolt jó munkájának volt köszönhető, hogy az olvasók kiszolgálása gyakorlatilag majdnem mindvégig lehetővé vált.

A nyilvántartások költöztetése

Három hetet vett igénybe a nyilvántartások, katalógusok költöztetése. Ezekkel együtt szállították át a 66 ezer kötetes olvasótermi állományt és a tankönyvgyűjteményt. Csak ezután került sor a régi, értékes könyvek átvitelére, ami kb. 200 ezer kötet. A külön gonddal, egyenként hullámpapírba és kartondobozokba csomagolt kéziratokat és ősnymtatványokat rendőri felügyelet mellett szállították új helyükre. A nyilvántartásokat két részletben költöztették. A „kis zárás” idején (hét nap) a leggyakrabban használt felszerelések, katalógusok még a régi épületben hozzáférhetőek maradtak, ekkor költöztették a szolgálati katalógust, a bibliográfiai apparátust, a kéziratolvasótermi és a helyismereti olvasótermi anyagot, valamint az intézeti központi katalógust. A „nagy zárás” (15 nap) ideje valóban teljes leállást jelentett a szolgáltatásokban, ekkor szállították át minden egyéb berendezést. Ezt megelőzően azonban még egy gyorsszolgálatot tartottak, aminek keretében 436 kérést teljesítettek.

A hivatal költöztetésében minden alkalmazott közreműködött, ez idő alatt a dolgozók a szabadságukat sem vették ki. Hat munkacsoportot alkotva rendezték be a katalógusokat, a központi olvasótermet, a bibliográfiai olvasótermet, a kölcsönző- és könyvtári kölcsönző állomást, a tankönyvgyűjteményt, valamint a kéziratolvasótermet és az Unterfränkische Bibliographie használói teret. Mintegy 100 könyvtáros munkahelyét is át kellett költöztetni.

Az új épületben 317 000 kötetet állítottak fel tárgyi csoportosításban a szabadpolcokra. Az addig raktárban őrzött folyóiratokból 120 000 kötet került szabadpolcra, amit a folyóiratolvasóban lévő állománnyal kellett összevonni. A katalógustermet rendező csoport 2,3 millió kartont helyezett át az új szekrényekbe.

A munkacsoportok vezetői minden részletet gondosan megbeszéltek előre, ami ki is fizetődött, mert minden különösebb zavar nélkül sikerült a költöztetést határidőre lebonyolítani. A bútorozási tervet is jóelőre elkészítették és részleteiben megtárgyalták. Idejében született döntés arról, hogy melyik bútorokat vigyék el a régi épületből az újba, ezekre cédulát ragasztottak és a terven feltüntették a helyüket. Többször szemrevételezte a szállítóvállalat képviselője a helyiségeket. Néhány speciális szállításra is sor került, a trezorok, a vágógép és más nehéz berendezések szállítására, amit ugyanaz a szállítócég vállalt. A másolóberendezéseket, nyomdagépeket és a számítógép hardware tartozékait a gyártó céggel szereltették le, szállították el és állították fel az új épületben.

Költöztetési terv

A költöztetési terv, amely már 1979 nyarán elkészült, alaptervből és kiviteli tervből állt. Az alapterv elsősorban a pénzügyi feltételeket tartalmazta, amit más egyetemi könyvtári költözések példáján elindulva próbáltak meghatározni. (A költözködés költségei kb. 520 000 DM-t tettek ki.) Dönteni kellett a könyvszállítás módjáról és eszközéről, meg kellett határozni a mennyiségi, az időtartam és a létszám keretet, a könyvszállítás sorrendjét. A kiviteli terv a költözéssel kapcsolatos tevékenységek időben történő összehangolását tartalmazta. A megvalósítás végül is némileg eltért a tervtől, de szerencsére a „nagy záras”, azaz a könyvtári szolgálat teljes leállása éppen júliusra esett, amikor a legalacsonyabb a könyvtárhasználat.

A költözéssel kapcsolatos tevékenységek közül nem elhanyagolható a közönségkapcsolati munka. Idejében értesítették az új címről és a költözés időpontjáról a partnerintézményeket, bár a sajtóban lehetett volna többször és részletesebben is tájékoztatást nyújtani a könyvtár helyzetéről. Nem mellékes a belső közönségkapcsolati munka sem. A már megszokott belvárosi negyedből a könyvtár a város peremére került és ezzel együtt az új hely struktúraváltást is jelentett, a zárt rendszerű könyvtárból szabadpolcos könyvtár lett, mindez lényeges változást jelentett az alkalmazottaknak, amire idejében nyújtott részletes tájékoztatással kellett felkészíteni őket.

Az új épület használatba vétele

Még a költözésnél is nehezebbnek tűnt az új épületet megszokni. Problémát jelentett az épület állapota, a nagy mérete, a struktúraváltás, valamint a munkaerőhiány (a teljes létszámhoz 27% hiányzott). Mint sok új épületnél, itt is probléma volt a fűtéssel és a kihasználással. A lapos tető és az építészeti vonzó V alakú üvegbetét ismételt beázások forrása. Számos belső munka befejezetlen maradt. Az építészek által rendkívül differenciált belső terek átlagon felüli igényeket támasztottak a világítással szemben, ami a használatbavétel során derült csak ki és nem is mindig könnyen korrigálható. Az új épü-

letben mind a használóknak, mind a munkatársaknak meg kellett tanulniuk tájékozódni. Szerencsére a nyitás utáni első nyolc hét július közepétől szeptember közepéig tartott, amikor az egyetemi könyvtárakban a használat mérsékeltebb.

Milyen hatása volt az épületnek az emberekre nézve? A dolgozók összehasonlíthatatlanul kellemesebb körülmények és munkafeltételek közé kerültek. Gondot okoz ugyanakkor a megnövekedett távolság, a rosszabb közlekedési feltételek, a bevásárlási lehetőségek elvesztése és általában a korábban karnyújtásnyira levő, sokszínű belvárostól való elszakadás.

A munkafolyamatokra és a munkaszervezetekre nézve előnnyel is, hátránnyal is jár az új hely. A nagyobb terek lehetővé teszik az egymást követő munkafolyamatok egymás mellett történő elhelyezését. Hátrányt jelentenek az épület adottságai, amelyek funkcionálisan nehezítik az üzemelést. A hatalmas terek miatt nem lehet a hosszú nyitvatartást, az ügyeletet kevés emberrel biztosítani.

A használók szempontjából feltétlenül pozitívum a dokumentumokhoz való gyorsabb hozzáférési lehetőség, amit a szabadpolc rendszer eredményez. Sok olyan szolgálatot is képes a könyvtár nyújtani, amire az öreg épületben nem volt tér, pl. kiállítások, előadások rendezése. A már említett munkaerő szükséglet, illetve a munkaerő hiány miatt viszont drasztikusan csökkenteni kellett a nyitvatartási időt (a korábban heti 70 órával szemben, kezdetben 41 órára, majd 53 órára, amely a szolgálatot hátrányosan érinti.)

A jövő adja meg a választ arra, hogy az új épülettel kapcsolatosan a jóléti időben szőtt nagyvonalú tervekől mit sikerül a csökkenő gazdasági helyzetben megvalósítani.

A könyvtárak költöztetéséről az OPEN c. folyóirat 1982. decemberi számában (vol. 14. no. 12. 578–580.p.) 36 tételes bibliográfia jelent meg. A folyóirat a KMK szakkönyvtárában hozzáférhető. (– a szerk.)

Ex libris a Könyvtártudományi Szakkönyvtár gyűjteményéből